

II. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΙΑΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

II.1. Ερώτηση ελεύθερης ανάπτυξης

Να συντάξετε κριτική μιας θεατρικής παράστασης που παρουσιάστηκε στο δικό σας ή σε άλλο σχολείο, για να τη δημοσιεύσετε στην τοπική εφημερίδα. Να φροντίσετε, ώστε το γραπτό σας να ακολουθεί την τυπική δομή μιας θεατρικής κριτικής:

- α) βασικές εξωκειμενικές πληροφορίες για το έργο (συγγραφέας, συνθήκες συγγραφής, προηγούμενες γνωστές παραστάσεις του -αν υπάρχουν-),
- β) είδος του έργου,
- γ) υπόθεση, δομή και πλοκή,
- δ) οι ηθοποιοί και η ερμηνεία των ρόλων,
- ε) σκηνοθεσία - σκηνογραφία - χορογραφία - κοστούμια - μουσική, και
- στ) γενική αποτίμηση.

II.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

II.2.1. Αφού διαβάσετε το ακόλουθο κείμενο, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται μετά από αυτό.

Επίκαιρη αλληγορία

*«Παραμύθι χωρίς όνομα» του Ιάκωβου Καμπανέλλη
στην Κεντρική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου.*

«Το παραμύθι χωρίς όνομα» του Καμπανέλλη παίχτηκε για πρώτη φορά το 1959. Από τότε πέρασαν 37 χρόνια και μου φαίνεται πως γράφτηκε για να παιχτεί σήμερα. Και θα παίζεται πάντα με επιτυχία κάθε φορά που ο τόπος αυτός θα περνάει από τα καυδιανά δίκρανα¹⁰ του 1897.

¹⁰ *Καυδιανά* (ή *καβδιανά*) *δίκρανα*: καβδιανός είναι αυτός που σχετίζεται με την ιστορία της αρχαίας ιταλικής πόλης Κάβδιο (λατ. Caudium) και ειδικότερα με την εξευτελιστική ήττα του ρωμαϊκού στρατού και τον αιχμαλωτισμό του από τους Σταμνίτες και τον εξαναγκασμό του να περάσει κάτω από ταπεινωτικό ζυγό, που αποτελούνταν από δύο δόρατα μηγγμένα στο έδαφος και ένα τρίτο, ώστε να σχηματίζεται Π. «Περνώ από καβδιανά δίκρανα» σημαίνει υφίσταμαι έντονο εξευτελισμό, αναγκάζομαι να αποδεχθώ απαράδεκτους και ταπεινωτικούς όρους. (Από το οικείο λήμμα του *Λεξικού της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* του Γ. Μπαμπινιώτη, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998, σ. 801.)

Πράγματι το ομώνυμο «παιδικό» παραμύθι της Δέλτα, έργο αλληγορικό, διδακτικό και εθνικό γράφτηκε την επαύριο της επανάστασης στο Γουδί και αντανακλά την ταπείνωση του '97, την επιβολή του ταπεινωτικού διεθνούς οικονομικού ελέγχου, ενός οργάνου των ξένων δανειστών μας που για να εξασφαλίσουν τα λεφτά που μας έδωσαν για να αποζημιώσουμε τη νικήτρια Τουρκία, μάς επέβαλαν μέσω του Μονοπωλείου φόρο στο φωτιστικό πετρέλαιο, τα σπίρτα, το αλάτι, αγαθά πρώτης ανάγκης και φυσικά (!) στις τράπουλες, γιατί οι ξένοι δανειστές γνώριζαν πως ο λαός χαρτοπαίχτης θα κατανάλωνε τράπουλες και θα εισέπρατταν τα χρωστούμενα. Θαρρώ πως το δάνειο του 1897 κινείται ακόμη στο Χρηματιστήριο!

Από αυτό το όνειδος ήρθε να μας απαλλάξει το Γουδί και εν συνεχεία ο Παράκλητος του Εθνικού Συνδέσμου ο Βενιζέλος.

Η Δέλτα και με τρόπο εξόχως θεατρικό ο Καμπανέλλης περιγράφουν με οίστρο σατιρικό και ευφορία ευρημάτων τη μετάβαση, από την ταπείνωση στην αυτογνωσία και από 'κει στην εξέγερση και στην ανάκτηση της αξιοπρέπειας.

Ο Καμπανέλλης τα σύμβολα της Δέλτα τα μετέτρεψε σε θεατρικά σχήματα και εν πολλοίς σε ζουμερούς χαρακτήρες. Το δίδυμο π.χ. βασιλιά και βασίλισσας είναι αμίμητο, μια έξοχη καρικατούρα με σπαρταριστό διάλογο, υψηλό χιούμορ και ανεπανάληπτες ατάκες. Ο Καμπανέλλης μεταφέρει στο θέατρο το κλίμα του παραμυθιού ακόμη και του διδακτισμού της Δέλτα χωρίς να κρατά αποστάσεις και χωρίς να απονευρώνει τη θεατρική πράξη από το συναίσθημα ή τη συγκίνηση.

Νομίζω πως θα ήμαστε πιο κοντά στα πράγματα, αν ονομάζαμε, τη διασκευή του Καμπανέλλη, θεατρική μπαλάντα.

Και έτσι το είδε στην Κεντρική του Εθνικού Θεάτρου ο Θανάσης Παπαγεωργίου που το σκηνοθέτησε. Το άφησε να ρεύσει ακώλυτα χωρίς ανατροπές, σχολιαστικές σφήνες, χωρίς υπογραμμίσεις. Θα 'λεγα και χωρίς άποψη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το θεωρώ αρνητικό· ο Παπαγεωργίου αφέθηκε στη γοητεία του κειμένου, εμπιστεύτηκε την αποτελεσματικότητα της γραφής και κυρίως εκμεταλλεύθηκε το ένστικτο των ηθοποιών. Η γνώμη μου είναι πως το πρώτο επίπεδο της υποκριτικής είχε προσωπι-κότητα. Το δεύτερο, δηλαδή τα σύνολα και οι ηθοποιοί των μικρών ρόλων πάσχουν ακόμη από αγκυλώσεις. Στην πρεμιέρα τουλάχιστον (εύχομαι το πράγμα να βελτιώθη-κε με την τριβή και την πάροδο του χρόνου) διέβλεπες τυπικά και μηχανιστικά σχήματα, πειθαρχίες που έμοιαζαν με πιεσμένες και ανέμπνευστες εκδηλώσεις.

Ο Παπαγεωργίου είχε οργανώσει όμως με κέφι τα ντουέτα και τα «νούμερα»· ο βασιλιάς του Ρηγοπούλου ερχόταν μέσα από το παραμύθι αφενός και από την μεγάλη σάτιρα αφετέρου· ο έξοχος κωμικός σχεδίασε με άκρα επιμέλεια τις λεπτομέρειες του καλοκάγαθου βλακός που υποδύοταν.

Η Νόνικα Γαληνέα με τεράστια πείρα και ρυθμούς ευρηματικούς, με φαντασία και μέτρο κέντησε τη βασίλισσα με απολαυστικές δόσεις και χαριτωμένη αφέλεια. Καρικατούρα που έσπαγε κόκαλα με βαθιές χαράξεις αλλά και λεπτοδουλειά.

Ο Πολύκαρπος του Παν. Μέντη αναδείχτηκε με αγνά υλικά δεξιοτεχνίας ένας τραγικοκωμικός κλόουν.

Η Κωνσταντάρου (Φτωχομάνα) εύφορη, εύγλωττη και άμεση κυριάρχησε με συγκρατημένη κι όχι γραφική λαϊκότητα.

Η Μαρία της Ειρήνης Μπαλτά και ο Πρίγκιπας του Χρ. Γιάνναρη, φιντανάκια της Σχολής του Εθνικού, έδειξαν την καλή τους αγωγή και τα καθαρά μέσα τους.

Ο Δάσκαλος του Στέφανου Κυριακίδη είχε κύρος, ρητορική ευφράδεια, ντρομπροσύνη και ευθυβολία.

Από την πληθώρα των μικρών ρόλων ξεχωρίζουν με το μέτρο της υπόκρισής τους, ο Γκόγκος, ο Αλατζάς, ο Μ. Γεωργιάδης, ο Παληός, η Ζαχ. Οικονόμου και το τραγούδι του Μπαγικόκη.

Ο Νίκος Πολίτης σχεδίασε χώρο και σκηνικά με το σκηνοθετικό γνώμονα του παραμυθιού με γούστο.

Η Αλβανού χορογράφησε σεμνά τα σύνολα.

Η μουσική του Χατζιδάκι με την πάροδο του χρόνου είναι κλασική πια.

(Κριτική του Κ. Γεωργουσόπουλου, ελαφρώς συντομευμένη, από την εφημερίδα «Τα Νέα»)

- α) Να αναφέρετε τα αμιγώς θεατρικά στοιχεία της κριτικής τα οποία περιέχονται στο κείμενο.
- β) Ο κριτικός του κειμένου που διαβάσατε δεν σχολιάζει μόνο την παράσταση. Τι άλλο σχολιάζει και γιατί;
- γ) Να δικαιολογήσετε τον τίτλο του έργου «Παραμύθι χωρίς όνομα» αφενός και τον τίτλο της κριτικής «Επίκαιρη αλληγορία» αφετέρου.
- δ) Να επισημάνετε το θεατρικό λεξιλόγιο του κειμένου.
- ε) Στα βιβλία της Έκφρασης-Έκθεσης συναντάμε συχνά τη φράση «αποτελεσματικότητα του κειμένου». Να την διερευνήσετε στο συγκεκριμένο κείμενο, εντοπίζοντας την άποψη του κριτικού για την παράσταση και εκτιμώντας κατά πόσο η τεκμηρίωση της άποψης αυτής είναι πειστική.

Π.2.2. Τα κείμενα που περιέχει ο ακόλουθος πίνακας προέρχονται από αντίστοιχες κριτικές μιας παράστασης του έργου του Πιραντέλλο «Το παιχνίδι των ρόλων». Αφού τα διαβάσετε, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που δίνονται στη συνέχεια.

ΚΡΙΤΙΚΗ Α	ΚΡΙΤΙΚΗ Β
<p>Α) Στο «Παιχνίδι των ρόλων» ο Πιραντέλλο διερευνά τους κοινωνικούς ρόλους που παίζουν οι τρεις γωνίες ενός ερωτικού τριγώνου. Η καταγωγή του σχήματος αρχετυπικά φθάνει ως την αφήγηση της «Γενέσεως». Αυτός, Αυτή και ο Όφις. Ο Πιραντέλλο αφηγείται την ιστορία της ψυχής εκδίκησης ενός συζύγου, που ανατρέποντας τη λογική της πραγματικότητας και την απαίτηση της κοινής ηθικής, οδηγεί σε βέβαιο θάνατο τον εραστή της γυναίκας του υποχρεώνοντάς τον να αναλάβει τις ευθύνες της μοιχείας. Υπάρχει όμως κάτι ουσιαστικότερο στον πυρήνα αυτού του παράξενα απλού έως απλοϊκού έργου. Η καταστροφή που περιγράφεται γυμνή από συναισθήματα και πλήρης από διάνοια καθιστά το κείμενο του Πιραντέλλο ένα ενδιαφέρον θεατρολογικό δοκίμιο.</p> <p>Β) Ο Βολανάκης που μετέφρασε με οίστρο το έργο, σκηνοθέτησε μια πανούργα παράσταση. Μέγας μάγος στη διεύθυνση ηθοποιών, ο Βολανάκης παίζει με όλα τα στυλ, σε όλα τα επίπεδα.</p> <p>Γ) Η Μπέττυ Αρβανίτη είναι έξοχη στην ειρωνική σύλληψη του ρόλου της. Ο Πέππας είναι ένας ηθοποιός με σπάνιες αρετές στο παιχνίδι των υπαινιγμών.</p> <p>Δ) Ίδού μια σοφιστεμένη παράσταση ενός δύσβατου και απλοϊκού σε πρώτη επαφή έργου.</p>	<p>α) Το κλασικό τρίγωνο του έργου (ένα ζευγάρι και μια εξωσυζυγική σχέση) το οποίο πλέει μέσα σε τρικυμισμένα πελάγη πάθους, ορθολογισμού και υστεροβουλίας, δείχνει να πιστεύει ανά πάσα στιγμή τις αλήθειες, όπως αυτές μεταβάλλονται μέσα στην πορεία της παράστασης. Ένα έργο για ζύπνιους θεατές, από τη στιγμή που υποχρεώνει το κοινό σε εγρήγορση και διαρκή αμφιβολία, κάνοντας κάθε ταύτιση με τους ήρωες αδύνατη. Τα τρία κεντρικά πρόσωπα υπονοούν περισσότερα από όσα εκστομίζουν. Αμφισβητούν σχέσεις και συναισθήματα. Κανείς δεν είναι διαθέσιμος να βάλει το χέρι του στη φωτιά για οτιδήποτε. Εννοείται πως τέτοιου είδους κείμενα απαιτούν πολύ ξεχωριστούς ηθοποιούς.</p> <p>β+γ) Ακόμα και η καλή ηθοποιός Μπέττυ Αρβανίτη δεν κατορθώνει να φτάσει στα επίπεδα άλλων ξένων ηθοποιών που έχουν ερμηνεύσει το ρόλο. Ο ρόλος είναι περισσότερο πολύπλοκος απ' όση δείχνει να τον δίδαξε ο σκηνοθέτης της παράστασης στην πρωταγωνίστριά του. Και ο Σοφοκλής Πέππας κατορθώνει να δώσει μια απόμακρη γεύση ενός χαρακτήρα τον οποίο κάπου μοιάζει να έχει υποπτευθεί, δίχως όμως να τον έχει νιώσει ολοκληρωτικά.</p> <p>β+δ) Μπορεί το «Παιχνίδι των ρόλων» να μη βρίσκεται ακριβώς στο -υψηλό- επίπεδο προηγούμενων παραστάσεων αυτού του θεάτρου, αξίζει όμως να το δει κανείς, μόνο και μόνο για ν' απολαύσει ένα (όπως πάντα αριστοτεχνικά μεταφρασμένο από τον Μίνω Βολανάκη) πιραντελλικό κείμενο, το οποίο, όχι μόνο μένει ανέγγιχτο από τον χρόνο, αλλά δείχνει να ωριμάζει ακριβώς όπως το παλιό κρασί.</p>

(Η κριτική Α είναι του Κ. Γεωργουσόπουλου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» με τίτλο «Η μετακένωση» και η Β του Σ. Παγιατάκη από την «Καθημερινή» της 13ης 12.98, με τίτλο «Το παιχνίδι των ρόλων». Και τα δύο κείμενα είναι συντομευμένα.)

- α) Τα στοιχεία Α) και α) των δύο ανωτέρω κειμένων αναφέρονται στο έργο και την υπόθεσή του. Ποιες πληροφορίες γι' αυτή μας παρέχουν;
- β) Τα στοιχεία Β) και β) αναφέρονται στον σκηνοθέτη. Πώς αξιολογείται η δουλειά του (σκηνοθετική και μεταφραστική) σε κάθε απόσπασμα;
- γ) Τα στοιχεία Γ) και γ) αναφέρονται στην ερμηνεία των ηθοποιών. Ποια είναι η άποψη κάθε κριτικού γι' αυτήν;
- δ) Τα στοιχεία Δ) και δ) περιέχουν γενική αποτίμηση της παράστασης. Ποιο είναι το συμπέρασμα κάθε κριτικού;
- ε) Ποια από τις δύο κριτικές θα σας έπειθε περισσότερο να δείτε την παράσταση και γιατί;

Π.3. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Π.3.1. Να διαβάσετε την κριτική της παράστασης του έργου του Αριστοφάνη «Ειρήνη» από το «Άρμα Θέσπιδος», στην Έκφραση-Έκθεση, τεύχος Β', σσ. 174-177 και να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Να γράψετε τις λέξεις / φράσεις που οριοθετούν τα σημεία του κειμένου τα οποία αναφέρονται
 - α) στην παράσταση και στους συντελεστές της,
 - β) στα πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα της εποχής που γράφτηκε η κωμωδία,
 - γ) στις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του τόπου την εποχή που ανέβηκε η παράσταση για την οποία γράφτηκε η κριτική.
2. Σε ποια σημεία της παράστασης επικεντρώνει ο κριτικός τις αντιρρήσεις του;
3. Ποιο είναι το καταληκτικό σχόλιο του κριτικού;
4. Ποια στοιχεία της παράστασης έχουν ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία της;
5. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το λυρικό απόσπασμα από τον χορό, να επιλέξετε τη σωστή απάντηση, με βάση πάντοτε τα στοιχεία της κριτικής, και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. Να συνδυάσετε τις απαντήσεις σας και τη δικαιολόγησή τους με την άποψη του Κώστα Γεωργουσόπουλου ότι «το δράμα είναι κείμενο πολιτικό»: Ο δημιουργός του εκπροσωπεί την πόλη και απευθύνεται σε πολίτες.
 - ι) Οι άνδρες του χορού

- α) επιλέγουν τη ζωή και όχι τον πόλεμο που σημαίνει θάνατο,
- β) έχουν ανθρωπική νοοτροπία,
- γ) είναι άνθρωποι που προτιμούν την καλοπέραση,
- δ) είναι αδιάφοροι για τον πόλεμο που διεξάγει η πατρίδα τους.

Δικαιολόγηση

- ii) Ο ποιητής που έγραψε το έργο
 - α) διαφωνεί με τον πόλεμο της πατρίδας του κατά των Πελοποννησίων,
 - β) είναι υμνητής της καλοπέρασης,
 - γ) δεν διαπνέεται από υψηλά ιδανικά,
 - δ) καταγγέλλει με τον τρόπο του τον πόλεμο γενικά.

Δικαιολόγηση

Π.3.2. Όπως γνωρίζετε, σε μια συνήθη παρουσίαση θεατρικής παράστασης αρχικά δίδονται τα βασικά στοιχεία της παράστασης (τίτλος έργου, συγγραφέας, χώρος, χρόνος), στη συνέχεια κάποιες πληροφορίες για την υπόθεση του έργου και τους συντελεστές της συγκεκριμένης παράστασης (πρωταγωνιστές, σκηνοθεσία κλπ), και τέλος κάποια σχόλια γι' αυτήν.

Με βάση τους ανωτέρω άξονες κατάταξης του υλικού:

- α) Να βάλετε στη σωστή σειρά τα ακόλουθα αποσπάσματα, ώστε να σχηματίσετε την παρουσίαση μιας θεατρικής παράστασης του έργου του Χάντκε «Κάσπαρ».
- β) Να χωρίσετε την παρουσίαση της θεατρικής παράστασης που σχηματίσατε, σε ενότητες και να δώσετε τον πλαγιότιτλο της καθεμιάς.

- Ο συγγραφέας του έργου Χάντκε, έχοντας ως μοντέλο τον γνωστό «άγριο» Κάσπαρ Χάουζερ, το παιδί - ζώο που έγινε πειραματόζωο στα χέρια εθνολόγων, ψυχολόγων, κοινωνιολόγων και γλωσσολόγων, γράφει ένα θεατρικό δοκίμιο πάνω στην αλλοτρίωση.

- Τη φετινή παράσταση του έργου σκηνοθετεί ο Θύμιος Καρακατσάνης, ο οποίος με το σίγουρο ένστικτό του, λαϊκό και γνήσιο, διδάσκει με καημό ψυχής αυτό το ρέκβιεμ, ενώ η Κατερίνα Καρακατσάνη δημιούργησε θαυμάσιο ψυχρό περιβάλλον πειραματικού εργαστηρίου και σχεδίασε έξοχα κοστούμια και μάσκες.

- Πέρασαν ήδη 25 χρόνια από τότε που ο Ευαγγελάτος με τον Τσακίρογλου παρουσίασαν στο Εθνικό Θέατρο το αριστούργημα του Χάντκε «Κάσπαρ».

- Στο πρώτο μέρος του έργου παρουσιάζεται με μέθοδο μπρεχτική ο τρόπος με τον οποίο το σύστημα αλλοτριώνει τη συνείδηση του νέου ανθρώπου, ενώ στο δεύτερο καταγράφεται ο θρίαμβος του συστήματος, η αυτοπαγίδευση του θύματος και η απελπισία της ομοιομορφίας.

- Οι διαπιστώσεις για το φαινόμενο της αλλοτρίωσης είναι αρχαιότερες, καθώς ήδη από την εποχή των σοφιστών και κυρίως του Αντιφώντα, η διάκριση ανάμεσα στο «φύσει» και το «θέσει» είναι θεμελιώδης.

- Και ο Μπρεχτ στο έργο του «Άντρας για άντρας» μελετά το ζεμοντάρισμα και το μοντάρισμα ενός ανθρώπου μέσω του στρατιωτικού κώδικα συμπεριφοράς και συμμόρφωσης.

- Να που στην πλημμυρίδα της τηλεοπτικής σαβούρας υπάρχουν και νέοι καλλιτέχνες που ανθίστανται, παίζοντας και ρισκάροντας με έργα που αποκαλύπτουν τη μεγάλη μηχανή του κιμά, που μετατρέπει τις ζωντανές σάρκες σε τυποποιημένα λουκάνικα.

- Τον ήρωα του έργου αποδίδει θαυμάσια η Αλεξάνδρα Καρακατσάνη, μια νέα δαιμόνια ηθοποιός και δίπλα ανθούν τέσσερα ταλαντούχα νέα παιδιά, ο Μάνος Αγγελίδης, ο Γιώργος Καραθάνας, η Μαρία Κατσένου και η Χριστίνα Παπακώστα.

- Φέτος το χειμώνα το ίδιο έργο ανεβαίνει ξανά από τη Δεύτερη Σκηνή του θεάτρου «Μπροντγουαίη» σε σκηνοθεσία Θύμιου Καρακατσάνη.

- Τις απόψεις των σοφιστών επανατοποθέτησαν στην εποχή των Φώτων ο Ρουσσώ και ο Ντιντερό και αργότερα ο Μαρξ, που μελέτησε σε βάθος τα προβλήματα της ιδεολογίας και διαπίστωσε ότι ο άνθρωπος αλλοιώνεται και μοντάρεται από το περιβάλλον, το σύστημα, τους κώδικες συμπεριφοράς που τον υποδέχονται.

- Κοντά στον Μπρεχτ ο Χάτνκε, στο συγκεκριμένο έργο του μελετά τις εγγραφές που το γλωσσικό κυρίως σύστημα, ως κύριος φορέας ιδεολογίας χαράσσει στη πρωτογενή συνείδηση του Κάσπαρ.

(Τα αποσπάσματα, διασκευασμένα για τις ανάγκες της άσκησης, προέρχονται από τη θεατρική κριτική του Κώστα Γεωργουσόπουλου με τίτλο «Η μηχανή της αλλοτρίωσης», που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα».)

Π.3.3. Να δηλώσετε τη θέση που έχουν τα ακόλουθα αποσπάσματα στη θεατρική κριτική από την οποία προέρχονται, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β και γράφοντας την επιλογή σας στην κενή γραμμή που υπάρχει στο τέλος της άσκησης. Μπορεί να αντιστοιχούν περισσότερα από ένα αποσπάσματα σε ένα δεδομένο της στήλης Β. Σε κάθε περίπτωση να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
<p>1. Δύσκολο να αναπαραχθούν θεατρικά οι επιθανάτιες ακροβασίες της μνήμης, αλλά αυτό το επιχειρούν γραπτώς ο Γ. Διαλεγμένος και σκηνοθετικώς ο Λ. Βογιατζής στο θεατρικό έργο «Η νύχτα της κουκουβάγιας».</p> <p>2. Ο κατάκοιτος Ίων συνυπάρχει ανά πάσα στιγμή με τον νεαρότερο εαυτό του, λειτουργώντας ως σιωπηρός παρατηρητής του παρελθόντος του, και κυρίως της ερωτικής του προδοσίας, που τον σημάδεψε μοιραία και τον οδήγησε στην καταστροφή.</p> <p>3. Επιθανάτιες ακροβασίες</p> <p>4. Η σκηνοθεσία εντοπίζει πολλά από τα «αγκάθια» του κειμένου, αλλά δίνει συχνά την εντύπωση ότι προσπαθεί να δημιουργήσει εντάσεις σε σημεία όπου αυτές δεν υφίστανται, χρησιμοποιώντας μέσα παραπλανητικά.</p> <p>5. «Η νύχτα της κουκουβάγιας» του Γιώργου Διαλεγμένου από το θέατρο της οδού Κυκλάδων, σε σκηνοθεσία Λευτέρη Βογιατζή.</p> <p>6. Η σκηνή των γενεθλίων αγγίζει τα όρια του πληκτικού και σώζεται ουσιαστικά χάρη στο πάθος της Μαρίας Σκουλά, η έκρηξη της οποίας συντρίβει την ομοιομορφία και κορυφώνει τις εντάσεις.</p> <p>7. Πέρα όμως από τις αδυναμίες της παράστασης αυτό που έχει σημασία είναι η αίσθηση της τελευταίας εκπνοής. Και η αίσθηση αυτή διασώζεται, έστω και θρυμματισμένη.</p> <p>8. Αν εξαιρέσουμε κάποιες χορογραφημένες μετακινήσεις αντικειμένων, η παράσταση δεν κατορθώνει να δημιουργήσει μια ονειρική ατμόσφαιρα για να μορφοποιήσει τα προβλήματα της μνήμης του ήρωα. Για παράδειγμα, η σκηνή του εορταστικού τραπέζιού δεν απέχει πολύ από μια πιθανή ρεαλιστική απόδοσή της.</p>	<p>A. Τίτλος θεατρικής κριτικής</p> <p>B. Υπότιτλος θεατρικής κριτικής</p> <p>Γ. Πρόλογος</p> <p>Δ. Κύριο μέρος</p> <p>E. Επίλογος</p>

Αντιστοίχιση

Δικαιολόγηση

(Τα αποσπάσματα, ελάχιστα διασκευασμένα, προέρχονται από τη θεατρική κριτική της Στέλλας Λοΐζου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», στις 15.11. 1998)

Π.4. Λεξιλόγιο σχετικό με τη θεατρική κριτική

Π.4.1. Ερώτηση σύντομης απάντησης

Ασχολούμενος ερασιτεχνικά με τη δημοσιογραφία έχετε ετοιμάσει το ακόλουθο σύντομο κείμενο για τη θεατρική παράσταση που ανέβηκε πρόσφατα στο πνευματικό κέντρο της περιοχής σας. Ο διευθυντής όμως της τοπικής εφημερίδας, στην οποία επιθυμείτε να το δημοσιεύσετε, σας συνιστά να το ξαναγράψετε, διατηρώντας την επικριτική του διάθεση και μετριάζοντας παράλληλα την επιθετικότητα και την οξύτητα του ύφους σας. Γράψτε το κείμενο σύμφωνα με αυτή την υπόδειξη.

Παταγώδη αποτυχία σημείωσε η παράσταση που ανέβασε πρόσφατα στο πνευματικό κέντρο της περιοχής μας ο πρωτοποριακός θίασος «Ομάδα Τέχνης». Το ιδιαίτερα απαιτητικό κοινό της πόλης μας κατηγόρησε δριμύτατα το σκηνοθέτη ότι με τους αποτυχημένους πειραματισμούς του πρόδωσε το έργο και εγκατέλειψε τους υπόλοιπους συντελεστές στην τύχη τους. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν μια δουλειά πρόχειρη και χωρίς καμιά πρωτοτυπία που προσπαθούσε να παραστήσει την εμπνευσμένη, κοροϊδεύοντας το κοινό που την τίμησε. Το κοινό αυτό έδειξε τη ζωηρότατη δυσaráσκειά του γιουχαίζοντας στο τέλος το σκηνοθέτη. Πάντως η θύελλα των αντιδράσεων που ξεσήκωσε δεν έχει κοπάσει ακόμη.

Π.4.2. Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

Π.4.2.1. Στις ακόλουθες προτάσεις κάποιοι μαθητές εκφράζουν τις εντυπώσεις τους από διάφορα έργα που παρακολούθησαν. Μαντέψτε από τα λόγια τους το είδος θεάτρου στο οποίο αναφέρεται ο καθένας, και σημειώστε το στην αντίστοιχη παρένθεση.

θεατρική επιθεώρηση	μιμόδραμα	φάρσα
κωμειδύλλιο	οπερέτα	χορόδραμα
μελόδραμα	ορατόριο	

- α) Η παράσταση ήταν αποτυχία. Η ζωντανή μουσική ήταν εκκωφαντική, ενώ τα τραγούδια του θιάσου μαγνητοφωνημένα. Μερικά χορευτικά ήταν ίσως θεαματικά, αλλά οι χορευτές δεν διακρίνονταν για τη δεξιοτεχνία και το συντονισμό τους. Το μεγαλύτερο, όμως, μειονέκτημα βρισκόταν στα κείμενα. Γεμάτα κοινοτοπίες και αστειάκια. Μάταια οι καημένοι οι ηθοποιοί πάσχιζαν να βγάλουν γέλιο. Καμία σατιρική διάθεση. Δε γελάσαμε καθόλου. (-----)
- β) Εντυπωσιακή παράσταση με πλούσια σκηνικά και πανάκριβα κοστούμια. Παρόλο που δεν καταλάβαινα την υπόθεση, εντυπωσιάστηκα από την ορχήστρα και συγκινήθηκα από την ερμηνεία των καλλιτεχνών. (-----)
- γ) Στην αρχή το θέαμα μας παραξένεψε, στη συνέχεια, όμως, μας παρέσυρε σε κόσμους μαγικούς. Δεν ξέραμε τι να πρωτοθαυμάσουμε, τις αιθέριες κινήσεις των καλλιτεχνών, τη δεξιοτεχνία τους στους βηματισμούς και τα άλματα, τη συναρπαστική μουσική. (-----)
- δ) Ένα χαρούμενο έργο, όλο τραγούδια, που είχε, όμως, και κάποια υπόθεση του παλιού καιρού. Ωραίο το θέατρο, πλούσια η παράσταση και οι ηθοποιοί τότε έπαιζαν και τότε τραγουδούσαν. (-----)
- ε) Γελάσαμε πολύ. Ξεδώσαμε, μπορώ να πω. Βέβαια, το έργο δεν ήταν «ιδιαίτερα υψηλών απαιτήσεων», το αντίθετο μάλιστα. Επιφανειακά δοσμένοι οι χαρακτήρες, χονδροειδή τα αστεία, άπειρες οι γκάφες και οι παρεξηγήσεις. Η παράσταση, όμως, ήταν πολύ ζωντανή και κεφάτη. (-----)
- στ) Όταν η σκηνοθεσία είναι καλή, ακόμη και ένα έργο που γράφτηκε τον προηγούμενο αιώνα μπορεί κανείς να το δει ευχάριστα. Η υπόθεση ήταν, βέβαια, ξεπερασμένη και οι ήρωες άνθρωποι του χωριού με νοοτροπία μιας άλλης εποχής, είχε, όμως, μιαν αφέλεια που δεν τη βρίσκεις πια σήμερα. (-----)
- ζ) Υποβλητική και πολύ βαριά η ατμόσφαιρα, μου θύμιζε εκκλησία. Η ορχήστρα και ο βαρύτονος με έκαναν να νιώσω παράξενα, σχεδόν μου προκάλεσαν δέος. (-----)
- η) Μας εντυπωσίασε η ομάδα των ξένων καλλιτεχνών με την ευαισθησία και την πρωτοτυπία της. Με πόση εκφραστικότητα απέδωσαν τα συναισθήματά του ρόλου τους, με πόση χάρη και πειστικότητα μας παρέσυραν στο μαγικό τους κόσμο χωρίς μια λέξη! (-----)

Π.4.2.2. Πώς θα χαρακτηρίζατε τα ακόλουθα θεατρικά έργα, αν υποθέσουμε ότι είχατε παρακολουθήσει τις αντίστοιχες παραστάσεις τους και επρόκειτο να γράψετε μία κριτική γι' αυτές; Να αντιστοιχίσετε τα έργα της Α στήλης με τον χαρακτηρισμό τους στη Β στήλη. (Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.)

Α	Β
<p>1. Ένα θεατρικό έργο του περασμένου αιώνα που θίγει ένα πρόβλημα της εποχής του. Οι ήρωές του ενσαρκώνουν τον άνθρωπο που προέκυψε από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, όπως είχαν πλέον διαμορφωθεί, και η δράση του εκτυλίσσεται σε ένα κλειστό χώρο, σαλόνι ή γραφείο.</p>	<p>α) ηθογραφικό β) ιστορικό δράμα</p>
<p>2. Το έργο του Ερρίκου Ίψεν «Κουκλόσπιτο», 1879, καταγγέλλει τη στερημένη ζωή που είναι καταδικασμένη να ζήσει η γυναίκα της εποχής στα πλαίσια του γάμου, και υποστηρίζει το δικαίωμά της να είναι αυθύπαρκτο και αυτόβουλο άτομο.</p>	<p>γ) συμβολικό δ) μονόπρακτο</p>
<p>3. Ο Δημήτρης Μπόγρης στην κωμωδία του «Φουσκοθαλασσιές» 1937, σκισάρει τύπους του χωριού και της πόλης στην καθημερινή τους αντιπαράθεση.</p>	<p>ε)</p>
<p>4. Το έργο του Άντον Τσέχωφ «Πρόταση Γάμου» 1888, κατορθώνει σε μια πράξη να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα της επαρχίας, όπου με ευστροφία και χιούμορ διαπλέκονται απολαυστικά ο έρωτας, ο γάμος και η ιδιοκτησία της γης.</p>	<p>πρωτοποριακό για την εποχή του</p>
<p>5. «Ο Παπαφλέσσας» του Σπύρου Μελά παρουσιάζει ζωντανά την προσωπικότητα του μεγάλου ήρωα του '21.</p>	<p>στ) αστικό δράμα</p>

Αντιστοίχιση

Π.4.2.3. Στις ακόλουθες προτάσεις που αναφέρονται στο θίασο και τις παραστάσεις να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας κάθε φορά την κατάλληλη λέξη από αυτές που δίνονται:

- α) Από ένα (φοιτητικό θίασο, μπουλούκι, επαγγελματικό θίασο) ----- ο θεατής έχει την απαίτηση να απολαύσει μια (πρόχειρη, ανιαρή, επιμελημένη) ----- παράσταση, ενώ δεν έχει ιδιαίτερες προσδοκίες για τις παραστάσεις των (ερασιτεχνικών, επαγγελματικών, πρωτοποριακών) ----- θιάσων.
- β) Οι (επαρχιακοί, ερασιτεχνικοί, πειραματικοί) ----- θίασοι, συνήθως, τολμούν νέους τρόπους ερμηνείας και νεωτεριστικές σκηνοθετικές προσεγγίσεις σε κλασικά έργα.
- γ) Οι ετήσιες κρατικές επιχορηγήσεις που δίνονται σε (επαγγελματικούς, ερασιτεχνικούς, επαρχιακούς) ----- θιάσους, τους επιτρέπουν να ανεβάζουν παραστάσεις (πανηγυρικές, ευπρόσωπες, τιμητικές) -----
- δ) Συχνά παρακολουθούμε άρτιες, πραγματικά, παραστάσεις από (μπουλούκια, ερασιτεχνικούς, επαγγελματικούς) ----- θιάσους.
- ε) Η δημιουργία (θεατρικής κομπανίας, θεατρικής ομάδας, μπουλουκιού) ----- μέσα στο σχολείο δίνει τη δυνατότητα έκφρασης σε πολλούς μαθητές και χαρίζει (ανιαρές, άψογες, αξέχαστες) ----- παραστάσεις στο μαθητικό κοινό.
- στ) Τα παλαιότερα χρόνια η μοναδική επαφή του κοινού της επαρχίας με το θέατρο ήταν (οι φοιτητικοί θίασοι, τα μπουλούκια, οι πρωτοποριακοί θίασοι) ----- που περιόδευαν στην περιοχή τους.
- ζ) Οι (ερασιτεχνικοί, πρωτοποριακοί, επαγγελματικοί) ----- θίασοι ανεβάζουν κυρίως έργα που εκφράζουν τον προβληματισμό και τις αγωνίες του ανθρώπου της εποχής που έρχεται.

Π.4.2.4. Να συμπληρώσετε τα κενά στις ακόλουθες προτάσεις από θεατρικές κριτικές, με την πιο εύστοχη από τις λέξεις που δίνονται και χαρακτηρίζουν έναν ηθοποιό.

αστέρι	ιέρεια της τέχνης	τραγωδός
βεντέτα	κομπάρσος	
βουβό πρόσωπο	πρωταγωνιστής / τρια	

- α) *Ιδιαίτερα εκφραστικός και απόλυτα εναρμονισμένος στο κλίμα της παράστασης ο πρωτοεμφανιζόμενος ηθοποιός προκαλεί αίσθηση ακόμη και ως -----
Θα με θυμηθείτε! Νέος/α/ο- ----- γεννιέται στο χώρο του θεάτρου!*
- β) *Ευαίσθητη ηθοποιός και αναμφισβήτητα ταλαντούχος η κ. Τ. Δυστυχώς, όμως, βιάστηκε να σηκώσει στους νεανικούς της ώμους το ρόλο της ----- σε ένα τόσο δύσκολο και απαιτητικό έργο.*
- δ) *Μεγάλη ----- χαρακτηρίστηκε η Κατίνα Παζινού για την ερμηνεία της στους ρόλους της Κληταιμνήστρας και της Ιοκάστης. Η συνολική προσφορά της στο θέατρο της δίνει επάξια τον τίτλο της ----- .*
- ε) *Βασικό ελάττωμα αρκετών από τους σημερινούς νεαρούς ηθοποιούς είναι ότι από την πρώτη τους κιόλας εμφάνιση θεωρούν τον εαυτό τους επιτυχημένο και αρχίζουν να συμπεριφέρονται ως ----- .*
- στ) *Όλοι οι συντελεστές της παράστασης από τους ----- έως τους -----
- εργάστηκαν με κέφι και μας παρουσίασαν ένα έξοχο αποτέλεσμα, προϊόν συλλογικής δουλειάς.*

Π.4.2.5. Να συμπληρώσετε τα κενά στις προτάσεις με το κατάλληλο επίθετο από αυτά που δίνονται στο γένος που ταιριάζει:

αμερόληπτος	αντικειμενικός,	ενημερωμένος
ανεπηρέαστος	ελεύθερος	

Μία θεατρική κριτική οφείλει να είναι ----- και να πληροφορεί με ειλικρίνεια το κοινό για την ποιότητα και την αξία μιας παράστασης. Ο κριτικός ως ----- κριτής πρέπει εξίσου να παρουσιάζει τις αρετές και τις αδυναμίες που παρατηρεί, ----- από τις προσωπικές του συμπάθειες ή αντιπάθειες και ----- από δογματισμούς. Ο σωστός κριτικός πρέπει να είναι καλά ----- στα ζητήματα του θεάτρου, στην ιστορία του και στα προβλήματα που σήμερα το απασχολούν.

Π.4.2.6. Για την παράσταση της κωμωδίας «Μιας πεντάρας νιάτα» των Ασημάκη Γιαλαμά και Κώστα Πρετεντέρη το 1966, στον τύπο της εποχής γράφτηκαν επιδοκιμαστικές κριτικές, των οποίων αποσπάσματα ακολουθούν. Να τα διαβαθμίσετε ανάλογα με το βαθμό της επιδοκιμασίας που εκφράζουν, αρχίζοντας από εκείνο με τη μικρότερη επιδοκιμασία και σημειώνοντας τους αριθμούς 1-5 στο κενό που αντιστοιχεί σε κάθε απόσπασμα.

- Ένα από τα καλύτερα έργα της θερινής περιόδου. Καλογραμμένο, σεμνό, με πολύ έξυπνο διάλογο και απρόοπτα κωμικά ευρήματα έχει τη σφραγίδα της ευσυνείδητης δουλειάς, τόσο από άποψη συγγραφής, όσο και από άποψη διανομής ρόλων και εν γένει διδασκαλίας.
- Διασκεδαστικότητα υπόθεση, πολύ έξυπνος διάλογος, ένας ένας διαλεγμένοι οι ηθοποιοί. Μια ωραία παράσταση.
- Η αβίαστη πλοκή, ο έξυπνος διάλογος, οι φαιδρές καταστάσεις κερδίζουν το πυκνό κοινό του θεάτρου.
- Εργάκι από τα συνηθισμένα της εποχής του θέρους. Αλλά πόσο καλά δοσμένα, όσα ζετλίζονται!
- Λαμπρή επιτυχία στη διανομή! Στο σύνολο μια υποδειγματική συνεργασία συγγραφέων και ερμηνευτών.

(Τα αποσπάσματα προέρχονται από την έκδοση «Θέατρο 66», Έκδοση θεάτρου, μουσικής, χορού και κινηματογράφου για το 1966, του Θ. Κρίτα, σ. 352.)

Π.4.3. Ερωτήσεις συνδυασμού αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης

Π.4.3.1. Το Πειραιϊκό Θέατρο του Δημήτρη Ροντήρη συμμετείχε το 1966 στο φεστιβάλ του Εδιμβούργου (29 Αυγούστου - 3 Σεπτεμβρίου) με τις τραγωδίες «Μήδεια» και «Ηλέκτρα». Για τις παραστάσεις αυτές ο αγγλικός τύπος έγραψε επαινετικότερες κριτικές, των οποίων αποσπάσματα ακολουθούν. Να τα διαβαθμίσετε ανάλογα με το βαθμό της επιδοκίμασας αρχίζοντας από εκείνο με τον μικρότερο βαθμό και χρησιμοποιώντας την αρίθμηση 1-5. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

--- *Επιπέδου η ερμηνεία της Βεργή και συντονισμένες η σκηνοθεσία και η χορογραφία. Ο χορός πολύ καλός και οι άλλοι ερμηνευτές κυρίαρχοι των ρόλων.*

(Daily Telegraph)

--- *Με τις παραστάσεις του Πειραιϊκού Θεάτρου το φεστιβάλ του Εδιμβούργου μας ανέβασε στην κορυφή του Ολύμπου. Οι άλλες παραστάσεις βρίσκονται στα κράσπεδα του βουνού.*

(Scotchman)

--- *Το Πειραιϊκό θέατρο για μια ακόμη φορά δίνει το πιο πειστικό στιλ από όλους τους ελληνικούς θιάσους που ήλθαν στην Αγγλία.*

(Times)

--- *Θρίαμβος για τους Αθηναίους. Σωστή η απόδοση των ερμηνευτών. Η δεξιοτεχνία του Ροντήρη κορυφώνεται στη μελωδία και την κίνηση του χορού σαν μπαλέτου.*

(Daily Mail)

--- *Όταν γνωρίσει κανείς τέτοια παράσταση ευγνωμονεί το φεστιβάλ για την πρωτοβουλία του.*

(Daily express)

Δικαιολόγηση

(Τα αποσπάσματα των κριτικών είναι από το «Θέατρο 66», ό.π.. σ. 365.)

Π.4.3.2. Αφού παρακολουθήσατε διάφορες θεατρικές παραστάσεις ή διαβάσατε κάποιες κριτικές γι' αυτές, πώς θα χαρακτηρίζατε τον σκηνοθέτη καθεμιάς, αν σας εντυπωσίασαν οι ακόλουθες ενέργειες του; Να συμπληρώσετε τα κενά στις προτάσεις, επιλέγοντας από τους χαρακτηρισμούς εκείνον που θεωρείτε αντιπροσωπευτικότερο και να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας.

α) *Επέλεξε κοστούμια του μεσοπολέμου, για να ντύσει τους ήρωες μιας κωμωδίας του Αριστοφάνη. (εκλεκτός, εκκεντρικός, εμπνευσμένος) -----*

Δικαιολόγηση

β) *Ο ρόλος του Άμλετ ερμηνεύτηκε από τρεις διαφορετικούς ηθοποιούς. Στη νεαρή του ηλικία, μάλιστα, τον υποδύθηκε μια πρωτοεμφανιζόμενη ηθοποιός. (ευφάνταστος, τολμηρός, ευρηματικός) -----*

Δικαιολόγηση

γ) *Απέδωσε την αίσθηση του κυματισμού της θάλασσας με ένα γαλάζιο ύφασμα, που το κινούσαν απαλά κάποια πρόσωπα, κρυμμένα πίσω από τις κουίντες. (εκκεντρικός, ευρηματικός, εμπνευσμένος) -----*

Δικαιολόγηση

δ) *Με τη δεξιοτεχνία που τον διακρίνει κατόρθωσε και πάλι να δέσει όλους τους ερμηνευτές σε ένα ενιαίο σύνολο, ώστε η ύπαρξη, η ερμηνεία, η κίνηση του καθενός πάνω στη σκηνή να εναρμονίζεται με εκείνη των υπολοίπων. (εκκεντρικός, τολμηρός, εκλεκτός) -----*

Δικαιολόγηση